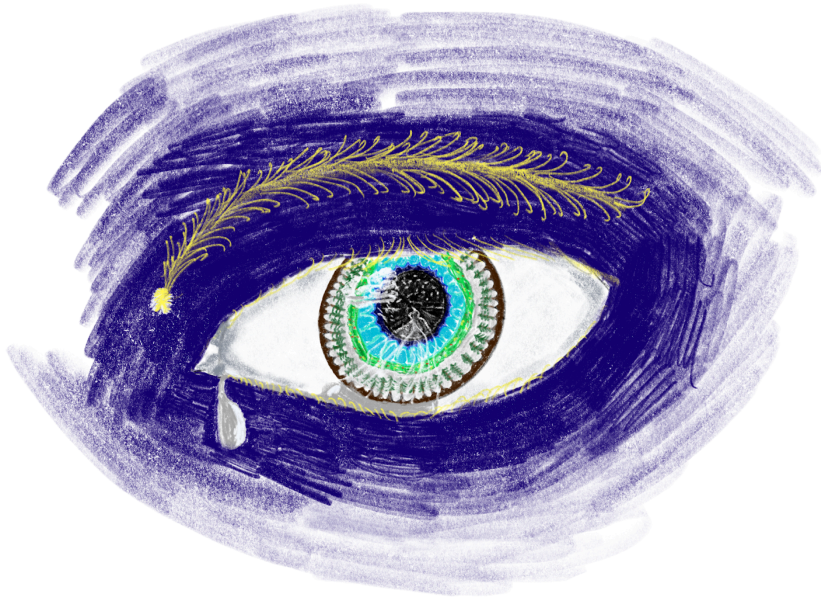

Gezien worden

Lessen van Maori, Aboriginal en Ainu

M.S. Odding

Introductie

“Nadat de ervaring mij geleerd had, dat al wat zo in het dagelijks leven voorkomt ijdel en nietig is, en ik inzag dat alles waarvoor ik vreesde niets goeds noch kwaads bevatte, tenzij alleen voor zover mijn gemoed erdoor bewogen werd, besloot ik eindelijk te onderzoeken...”¹ hoe perspectieven zich vormen die goed en kwaad vaststellen.

De reis langs de Māori, Aboriginal en Ainu bracht mij perspectieven die alles wat ik voorheen wist in een ander daglicht zette. Oude kennis en inzichten werden getest en gewogen. De levenswijze van mensen aan de andere kant van de wereld is compleet anders. Alleen arrogantie heeft het lef te zeggen wat beter is.

Aan het einde van de reis ben ik boven de ervaring gaan hangen om een theorie over te houden waarin de focus ligt op aandacht en beweging.

¹ Baruch Spinoza, *Tractatus de Intellectus Emendatione*, §1

De theorie

Orden van perspectief

Eerste orde perspectief: aandacht geven aan de hand van een perspectief.

Tweede orde perspectief: bewegen tussen perspectieven.

Derde orde perspectief: aandacht geven aan aandacht.

Definities

Perspectief: filter van dat waar aandacht aan gegeven wordt.

Aandacht: het geven, ontvangen, delen en laten van zijn.

Opmerking: zijn is non-falsifieerbaar.

Geloven: substantie geven aan een perspectief.

Macht: het vermogen te bewegen.

Opmerking: beweging is relatief.

Vrijheid: waarin bewogen wordt.

Liefde: kwaliteit van aandacht.

Wijsheid: de kunst en kunde van bewegen tussen of pauzeren in de orden van perspectief.

De vrije geest: de radicaal-heldere aanwezigheid.

De aandachtgever

Het subject is het resultaat van aandacht die zich identificeert met een perspectief. Indien de aandacht zich niet identificeert, is er geen centrum ("Ik"). Zodra de aandacht geloofd in het onderscheid tussen 'kijker' en 'geziene', worden het subject en object geschapen.

Gevolgen:

- I. *Paradox geloof*: Het subject is zowel de schepper als het schepsel van geloof.
- II. *Paradox vrije wil van het subject*: Vrije wil is zowel de schepper als het schepsel van het geloof te kunnen kiezen.

De reis

Nieuw-Zeeland

Hui mate

Matrassen liggen om de open kist. Daarop zitten de directe familieleden met hun rug naar een muur bedekt met foto's van de overledene. De foto's geven vrolijke herinneringen weer.

Nu lijkt het leven uit hun ogen te zijn verdwenen. Vermoeid luisteren ze naar de diepe stem van de spreker. Voor vijf dagen houden ze hun moeder, grootmoeder, tante of nicht dag en nacht gezelschap.

Men volgt het getij.

Het komt in.

Het gaat uit.

Haka pōwhiri

In het midden van de zaal staat een groep mensen. Het koor wordt geleid door de vrouw met de kintatoeage. Haar stem is helder en hoog, maar trilt van emotie.

De mannen vallen in met een diepe bas. Vervolgens springen de overige vrouwen in om samen een prachtige harmonie te vormen.

Alleen zijn geeft ruimte.

Samen zijn geeft vorm.

Hui whakapapa I

"De meest fundamentele vraag voor Māori's," vertelt de Elder ons met luide stem, "is waar je vandaan komt."

"We beantwoorden deze vraag door het landschap te beschrijven. Is er een berg of rivier in de buurt? Gebruik deze in jouw introductie. Daarna zeg je welke waka jullie daar gebracht heeft. Dit is alles wat een Māori nodig heeft om te weten wat jouw hapū en iwi zijn en daarmee ook de verhalen die in jou voortleven."

De Elder wijst enkele aanwezigen aan met zijn houten wandelstok, die is ingelegd met schelpen.

"Māori zijn mensen van het land, wij bezitten het land niet, het land bezit ons. Het land is belangrijker dan jij. Daarom stellen wij ons voor aan de hand van het land waar wij op leven."

Een deel van het geheel draagt het geheel als deel.

Stop met tillen.

Hui whakapapa II

“Onze voorvaders zijn de Polynesiërs,” vervolgt de Elder terwijl hij door zijn grijze baard strijkt, “avonturiers die de grootste oceaan van de wereld bezeilden op hun waka’s, dubbelrompige schepen die tot dertig meter lang konden zijn.

“Er waren navigators die de richting uitzetten op basis van hemellichamen en oceaanstromingen konden herkennen wanneer zij hun hand in het water staken.

“Ingenieurs ontwierpen een romp die een waka uit het water kon laten rijzen. De boten konden zulke hoge snelheden halen dat de oceaan een snelweg werd.

“Filosofen discussieerden over moraliteit en droegen de verantwoordelijkheid de kwaliteit van kennis omtrent rituelen en verhalen hoog te houden.”

Niemand is nodig voor een reis die nergens naartoe gaat.

Australië

Dadirri

“Voor we deze les kunnen beginnen, erkennen we de Dharawal natie”, opent de Elder de les in de botanische tuin, “en tonen respect aan Elders, verleden, heden en opkomend.”

~

“Fellahs, waarom denken jullie dat wij de emoe nadoen in deze dans?” vraagt de Elder waarbij een stilte volgt.

~

“Als eerst zullen jullie jouw linkervoet beschilderen, fellahs. Zo kan iedereen herkennen dat jullie jouw schildering van de Dharawal natie hebben gekregen. Daarna zal ik in jouw ziel kijken en een bijpassende gezichtsbeschildering geven.”²

Geef weg om te behouden.

² Aboriginal kennis mag niet zomaar gedeeld worden. Van deze les zijn de stukken uitleg weggelaten vanuit respect voor de kennisoverdracht tussen de Elders en mij.

Mount Keira

Ik begin met lopen en voel gras de zolen van mijn voet kietelen. Ondertussen vraag ik de berg en de Dharawal Elders toestemming om het land te betreden.

“Au! Godverdomme! Tyfus, tering zoi!” schreeuw ik terwijl mijn rechtervoet de lucht in schiet. Uit de onderkant van mijn voet steken vijf naaldvormige blaadjes. Elke volgende stap plaats ik met volle aandacht om niet nogmaals op een distel te stappen.

Het gaat om hoe je loopt door de woestijn.

Universiteit van Wollongong

Na een slok van zijn koffie te hebben genomen zei een van de PhD'ers: "De zon verdampt het oppervlak van de Pacific; damp stijgt op tegen de escarpment..."

Een vragende blik verschijnt op mijn gezicht.

"Die steile rotswand achter ons, de rand van het continent," verduidelijkt hij. "Daar condenseert het en valt het als regen op de bush. Het zoekt een weg langs rotsen en wortels, voedt de kreken en kerft lijnen in het landschap. Uiteindelijk vloeit het terug naar de kust en voedt de stromingen die tot aan het Great Barrier Reef ons klimaat bepalen. Tot de cyclus herstart."

Eén stroom waaruit alles vloeit.

Nooit hetzelfde.

Journal I: thuisscholing

Het eerste wat ik hoor is de constante ruis van krekels. Om me heen hoor ik de penne van de kinderen op papier. Aan de andere kant van het huis zijn Laura en Presley aan het werk met popmuziek om hen te ondersteunen.

Momenteel is 'Where is the love' aan het spelen. Vanuit de bomen rechts van mij komen verschillende vogelgeluiden. 'ERrrrT ERrrT' is er eentje. Net reed er een auto voorbij.

Ik hoor mijn eigen adem. Een zucht door Delphi die onrustig rond beweegt. Soms hoor ik Max mompelen terwijl hij aan het schrijven is. Vanuit de hoek van Hugo komt weinig geluid.

Het vanzelfsprekende heeft een verhaal te vertellen.

Vanzelf spreekt men er doorheen.

Zwijg.

Japan

Iyomante

Een houten kooi staat achter het rieten huis. Een bordje vertelt dat hier de berenwelp werd gehouden na de lente-jacht. Na één à twee jaar werd hij teruggestuurd naar de godenwereld om te vertellen hoe goed de mensen voor hem hebben gezorgd.

Volgens het verhaal zijn beren mensen die in de bergen leven. Verkleed met een berenvacht komen ze naar de Ainu om zichzelf op te offeren.

Noem de berg een heuvel en de klim verliest haar naam.

Tamasay en attus

In de vitrine liggen een gegraveerd houten schaalje en een ketting van glazen kralen. Deze worden geschonken aan een potentiële partner.

Een geborduurde want ligt ernaast. Wanneer de vrouw geïnteresseerd was, krijgt hij die terug.

Acceptatie van de geschenken maakt het huwelijk officieel.

Wie aandacht geeft, loopt het risico liefde te ontvangen.

Journal II: Waarom reizen?

Hoogtes beklimmen om vanuit een nieuw oogpunt naar mijn wereld te kijken. Dieptes in duiken om het duister te ervaren. En je weet maar nooit: je kan zomaar wat parels opduikelen.

Ga weg om terug te komen.

Extra

Het vuur in de grot houdt men warm.

Ik denk, dus...

Dus wat? Ik betwijfel of er een Ik is

Waarheid gerationaliseerd tot essentie negeert dat het wordende is.

Hoe absurd hetgeen is dat de aandacht ons geeft, toch doet men het geloven.

Begrippen

Attus: een bastvezel stof waarvan kledingstukken worden gemaakt.

Dadirri: Een diepe, spirituele vorm van luisteren en innerlijke rust waarbij men in verbinding staat met de natuur en het heden.

Iyomante: Een ritueel waarbij een beer wordt geëerd en teruggestuurd naar de geestenwereld om de band tussen mensen en de natuurlijke wereld te bekrachtigen.

Haka pōwhiri: Zang en dans die worden ingezet als een rituele uitdrukking van welkom, status en intentie bij de ontmoeting tussen groepen.

Hui mate: Een begrafenisceremonie gewijd aan het rouwproces dat meerdere dagen kan duren.

Hui whakapapa: Een bijeenkomst waar de genealogie centraal staat, bedoeld om iemands plaats en relaties binnen de gemeenschap en het land te begrijpen.

Tamasay: Een kralenketting die de vrouwelijke lijn beschermt van kwade geesten.

Met dank aan

Hōne Sadler

Carol Birell

Henk Wallenburg